

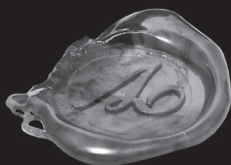

Agata Kristi

Gospoda Makginti
je mrtva

Prevela
Aleksandra Čabraja

— Laguna —

Naslov originala

AGATHA CHRISTIE® POIROT® MRS MCGINTY'S DEAD

Copyright © Agatha Christie Limited 1952.

All rights reserved.

Translation Copyright © Agatha Christie Limited 2018.

All rights reserved.

AGATHA CHRISTIE®, POIROT® and the Agatha Christie Signature are registered trade marks of Agatha Christie Limited in the UK and elsewhere. All rights reserved.

Agatha Christie®

SLUČAJEVI HERKULA POAROA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

*Piteru Sondersu
u znak zahvalnosti za njegovu ljubaznost
prema piscima*

Prvo poglavlje

Herkul Poaro je izašao iz restorana *La Vieille Grand'mère** u Sohou. Okovratnik kaputa podigao je iz opreznosti više nego zbog potrebe, jer večer nije bilo hladno. „Ali u mojim godinama, ne treba se izlagati opasnosti“, govorio je često Poaro.

Oči su mu sneno sijale. *Escargots de la Vieille Grand'mère*** bili su izvanredni. Taj skromni mali restoran bio je pravo otkriće. Zamišljeno, kao dobro nahranjen pas, Herkul Poaro obliza usne. Izvadio je iz džepa maramicu i potapkao svoje raskošne brkove.

Da, lepo je večerao... I šta sad?

Prolazeći pored njega, taksij je upadljivo usporio. Poaro je nekoliko trenutaka oklevao, ali mu nije dao znak da se zaustavi. Zašto da se vozi taksijem? Ionako će stići kući prerano da bi otišao na spavanje.

„Avaj“, promrmlja Poaro sebi u brkove, „šteta što se može jesti samo triput dnevno...“

* Franc.: *Stara baka*. (Prim. prev.)

** Franc.: *Puževi Stare bake*. (Prim. prev.)

Jer Poaro se nikad nije navikao na popodnevnu užinu uz čaj. „Čovek koji jede u pet po podne“, objašnjavao je on, „ne dočekuje večeru sa odgovarajućim kvalitetom želudačnih sokova. A večera je, ne zaboravimo, glavni obrok dana.“

Takođe, nije mu odgovarala ni užina uz kafu sredinom prepodneva. Ne, čokolada i kroasani za doručak, *Déjeuner* po mogućstvu u dvanaest i trideset, ali svakako ne posle jedan, i konačno, vrhunac: *Le Dîner!*

To su bili ključni trenuci Poaroorogovog dana. Kao čovek koji je oduvek ozbiljno shvatao svoj želudac, u starosti je uživao u plodovima te svoje brige. Hrana mu sada nije pricinjavala samo fizičko zadovoljstvo već i mogućnost intelektualnog istraživanja. Jer je između obroka provodio dosta vremena tragajući za mogućim izvorima nove i ukusne hrane i beležeći ih. *La Vieille Grand'mère* predstavljao je rezultat jedne takve potrage i upravo je dobio potvrdu gastronomskog odobravanja Herkula Poaroa.

Međutim, sada je, nažalost, trebalo nečim ispuniti večer. Herkul Poaro uzdahnu.

„Kad bi samo“, pomisli on, „*ce cher Hastings* bio tu negde...“

Sa zadovoljstvom se prepustio sećanju na starog prijatelja.

„Moj prvi prijatelj u ovoj zemlji – i još uvek najdraži kojeg imam. Istina, često je umeo i da me naljuti. Ali da li se sad sećam toga? Ne. Sećam se samo njegovog neverovatnog divljenja, njegovog oduševljavanja mojom darovitosti – lakoće s kojom sam ga zavodio na pogrešan trag ne odgovarajući nijednu neistinitu reč, njegove zbunjenosti, njegovog ogromnog zaprepašćenja kada bi konačno spoznao istinu koja je meni sve vreme bila jasna. *Ce cher, cher ami!* To mi je slabost, oduvek mi je bila slabost, ta želja da se pravim važan. Tu slabost Hejstings nikad nije razumeo. Ali zaista je čoveku mojih sposobnosti krajnje neophodno da se divi sebi

– a za to je potreban spoljašnji podsticaj. Ne mogu, zaista ne mogu po čitav dan sedeti u fotelji i razmišljati o tome koliko sam odista izvanredan. Potreban je i ljudski faktor. Potreban je, kako se to danas kaže, *pratilac*.“

Herkul Poaro uzdahnu. Skrenuo je u Aveniju Šaftsberi.

Treba li da je pređe, da se zaputi ka Trgu Lester i provede večer u bioskopu? Blago se mršteći, odmahnuo je glavom. Filmovi su ga najčešće ljutili svojim nemarnim zapletima – nedostatkom logičkog sleda argumenata – čak i načinom snimanja koji je, mada su mu se mnogi divili, Herkulu Poarou često ličio na puko prikazivanje scena i predmeta s namerom da oni izgledaju potpuno drugačije nego u stvarnosti.

Sve je, zaključio je Herkul Poaro, u današnje vreme suviše okrenuto umetnosti. Nigde sklonosti ka redu i metodičnosti, koje je on sam tako visoko cenio. A retko kada se ceni i refinjenost. U modi su bile scene nasilja i sirove okrutnosti, a kao bivši policajac, Poaro je nasilje smatrao dosadnim. U svom veku video je mnogo okrutnosti i nasilja. To je pre bilo pravilo nego izuzetak. Smatrao ga je zamornim i neinteligentnim.

„Istina je“, razmišljao je Poaro šetajući ka kući, „da zapravo nisam u skladu s modernim svetom. I ja sam, na izvesnom višem nivou, rob, baš kao što su i drugi ljudi robovi. Postao sam rob svog posla, baš kao što su i oni robovi svog posla. Kad se pojavi čas dokolice, oni nemaju čime da ga ispune. Penzionisani finansijer igra golf, sitni trgovac sadi lukovice u svojoj bašti, a ja, ja jedem, ali eto, opet sam se vratio na to. *Može se jesti samo tripud dnevno*. A sve između toga je praznina.“

Prošao je pored prodavca novina i pogledom preleteo preko naslova.

„Ishod suđenja u slučaju Makginti. Presuda.“

Ova tema nije podstakla njegovo zanimanje. Maglovito se prisećao kraćeg teksta u novinama. To ubistvo nije bilo interesantno. Neku jadnu staricu tresnuli su po glavi zbog nekoliko funti. Sve je to deo bezumnog, okrutnog nasilja današnjice.

Poaro je skrenuo ka dvorištu stambenog bloka u kojem se nalazila i njegova zgrada. Kao i uvek, srce mu je radosno zaigralo. Ponosio se svojim domom. Veličanstvena, simetrična zgrada. Lift ga je odvezao pravo na treći sprat, gde je imao velik i udoban stan sa besprekornim hromiranim slavinama, pravougaonim foteljama i strogo četvrtastim ukrasima. Moglo se pouzdano reći da u čitavom stanu nema ni jedne jedine obline.

Čim je, otvorivši vrata svojim ključem, ušao u četvrtasto belo predvorje, nečujno mu je prišao njegov sluga Džordž.

„Dobro večer, gospodine. Čeka vas jedan – gospodin.“

Spretno je pomogao Poarou da skine kaput.

„Zaista?“ Poarou nije promaklo Džordžovo gotovo neprijetno oklevanje pre nego što je izgovorio reč *gospodin*. Kao pravi snob, Džordž je bio izuzetno stručan za pitanja društvenog statusa.

„Kako se zove?“

„Gospodin Spens, gospodine.“

„Spens.“ To ime u prvi mah Poarou ništa nije značilo. Pa ipak je bio siguran da bi trebalo da ga se seti.

Zastajući na trenutak ispred ogledala da brkove dovede do savršenstva, Poaro otvori vrata i uđe u dnevnu sobu. Čovek koji je sedeo u jednoj od velikih četvrtastih fotelja ustade.

„Dobro večer, gospodine Poaro, nadam se da me se sećate. Odavno se nismo videli... viši inspektor Spens.“

„Naravno.“ Poaro mu srdačno stegnu ruku.

Viši inspektor Spens iz policijske stanice u Kilčesteru. To je bio veoma zanimljiv slučaj... Kako Spens reče, to je bilo dosta davno...

Poaro ponudi gosta osveženjem. *Grenadine? Crème de menthe? Benedictine? Crème de cacao?...*

U tom trenutku uđe Džordž noseći poslužavnik na kojem se nalazila boca s viskijem i sifon. „Ili pivo, ako želite, gospodine?“, upita on nenapadno gosta.

Široko, rumeno lice višeg inspektora Spensa se ozarilo.

„Može pivo“, reče on.

Poaro je još jednom mogao samo da se divi Džordžovoj umešnosti. On sam nije imao pojma ni da u kući ima piva i činilo mu se neshvatljivim da bi ga neko mogao piti radije od slatkog likera.

Pošto je Spens dobio svoju kriglu s penušavim pićem, Poaro natoči sebi malu čašu blistavozelenog *crème de menthe*.

„Lepo je od vas što ste me posetili“, reče on. „Baš lepo. Došli ste iz...?“

„Kilčestera. Za nekih šest meseci idem u penziju. Zapravo, trebalo je da se penzionišem još pre godinu i po dana. Zamolili su me da ostanem u službi nešto duže, pa sam pristao.“

„Mudro ste postupili“, reče osećajno Poaro. „Veoma mudro...“

„Jesam li? Baš sam razmišljao o tome. Nisam tako siguran.“

„Da, da veoma ste mudro postupili“, potvrdio je Poaro. „Ne možete ni da zamislite kako su dugi časovi dokolice.“

„Oh, imaću pune ruke posla kad se penzionišem. Prošle godine smo se preselili u novu kuću, znate. Imamo veliku baštu, koja je sramno zapuštena. Nisam još imao vremena da joj se čestito posvetim.“

„Ah da, vi ste od onih koji vole baštovanstvo. Ja sam jednom odlučio da se preselim na selo i da gajim tikvice. Nije mi uspelo. Nemam odgovarajući temperament.“

„Trebalo je da vidite moje prošlogodišnje tikvice“, reče oduševljeno Spens. „Neverovatne! I moje ruže. Volim ruže. Posadiću...“

On začuta.

„Nisam došao kod vas da bismo pričali o tome.“

„Ne, ne, došli ste da obiđete starog prijatelja – to je zaista lepo. Zahvalan sam vam.“

„Plašim se da postoji još jedan razlog za moju posetu, gospodine Poaro. Biću iskren. Želim da mi učinite uslugu.“

Poaro oprezno promrmlja:

„Možda vam je kuća pod hipotekom? Želite pozajmicu...“

Spens ga užasnuto prekide:

„Oh, bože dragi, ne treba mi *novac*! Ni slučajno.“

Poaro odmahnu rukom, elegantno se izvinyjavajući.

„Molim vas da mi oprostite.“

„Odmah ću vam objasniti – zaista je drsko od mene što sam ovako banuo kod vas. Ako me nagrdite i pošaljete nazad kući, neću se iznenaditi.“

„Neću vas nagrditi“, reče Poaro. „Ali nastavite.“

„Reč je o slučaju Makginti. Možda ste čitali nešto o tome?“

Poaro odmahnu glavom.

„Nisam mu pridavao pažnju. Gospođa Makginti – starija žena u nekoj radnji ili kući. Umrla je, da. Kako je umrla?“

Spens se izbeči u njega.

„Gospode bože!“ reče on. „Sad ste me podsetili. Neverovatno. A to mi do sada nijednom nije palo na pamet.“

„Izvinite?“

„Ništa. Igra. Dečja igra. Igrali smo je dok smo bili mali. Najpre stanemo u vrstu. Zatim redom pitamo i odgovaramo:

'Gospođa Makginti je mrtva!' 'Kako je umrla?' 'Klečeći na kolenu, baš kao ja.' Sledeće pitanje je bilo: 'Gospođa Makginti je mrtva!' 'Kako je umrla?' 'Pružila je ruke, baš kao ja.' Onda bismo svi kleknuli na jedno koleno, i ispružili desnu ruku. A onda, *eto!* 'Gospođa Makginti je mrtva!' 'Kako je umrla?' 'OVAKO se srušila.' Tras, deca na početku reda srušila bi se u stranu i svi bismo popadali kao snoplje! "Spens se gromoglasno nasmeja, prisećajući se toga. „To me stvarno vraća u detinjstvo!“

Poaro je uljudno čekao. Ovo je bio jedan od onih trenuta kada je, čak i posle pola životnog veka provedenog u ovoj zemlji, smatrao Engleze neobjašnjivim. I on sam se u detinjstvu igrao *Cashe Cashe*, ali nije imao nikakvu želju da priča, niti čak da razmišlja o tome.

Pošto je Spens obuzdao svoju radost, Poaro blago umornim tonom ponovi: „Kako je umrla?“

Osmeħ nestade sa Spensovog lica. Odjednom je bio mrtav ozbiljan.

„Udarili su je po glavi s leđa, ostrim i teškim predmetom. Tom prilikom je u sobi izvršena premetačina u kojoj je nestala njena ušteđevina, tridesetak funti u gotovom. Gospođa Makginti živela je sama u maloj kući, sa samo jednim stanarom. Taj čovek se zove Bentli. Džejms Bentli.“

„Ah da, Bentli.“

„Ulazna vrata nisu obijena. Nije bilo nikakvih znakova obijanja prozora ni brava. Bentli je bio u škripcu, ostao je bez posla i dugovao joj je stanarinu za dva meseca. Novac su pronašli sakriven pod jednim kamenom iza kuće. Na Bentlyjevom rukavu bilo je tragova krvi i kose – odgovarajuće krvne grupe, i odgovarajuće kose. Prema prvoj izjavi koju je dao, nije prilazio ni blizu lešu – pa se ni krv ni kosa nisu mogle naći na rukavu slučajno.“

„Ko ju je zatekao?“

„Pekar joj je doneo hleb. Tim danom mu je obično plaćala. Džejms Bentli mu je otvorio i rekao da je kucao na vrata spavaće sobe gospođe Makginti, ali da mu ona nije odgovorila. Pekar je posumnjao da joj je možda pozlilo. Pozvali su komšinicu da uđe i proveri šta se dešava. Gospođa Makginti nije bila u spavaćoj sobi ni u svom krevetu, ali je soba bila u neredu, s podignutim podnim daskama. Tada im je palo na pamet da je potraže u dnevnoj sobi. Ležala je tamo, na podu, a komšinica je vrištala kao luda. Naravno, tada su pozvali policiju.“

„A jesu li Bentlija uhapsili i osudili?“

„Da. Suđenje je održano juče. Slučaj je zaključen. Porota je jutros većala svega dvadeset minuta. Presuda glasi: kriv je. Osuđen je na smrt.“

Poaro klimnu glavom.

„A onda ste vi, posle izricanja presude, seli na voz i došli u London, kod mene. Zašto?“

Viši inspektor Spens se zagleda u svoje pivo. Polako je kružio prstom po ivici krigle.

„Zato“, odgovori on, „što mislim da Bentli nije kriv...“

Drugo poglavlje

Nekoliko trenutaka vladala je tišina.

„Došli ste kod mene...“

Poaro nije završio rečenicu.

Viši inspektor Spens diže pogled. U licu je bio još rumeniji nego maločas. Bilo je to lice tipičnog čoveka sa sela, bezizražajno, zatvoreno, bistrih ali iskrenih očiju. Lice čoveka vrlo jasnih merila, koji sebe nikad ne bi mrcvario besmislenim preispitivanjem ni sumnjama o tome šta je dobro, a šta zlo.

„Dugo sam radio u policiji“, reče on. „Imam dosta iskustva s takvim stvarima. Umem odlično da procenim ljude. U svojoj službi video sam dosta ubistava – neka od njih su bila sasvim jednostavna, neka ne baš tako jednostavna. Za jedan od tih slučajeva i *vi* znate, gospodine Poaro...“

Poaro klimnu glavom.

„Bio je komplikovan. Da nije bilo vas, možda ga ne bismo razrešili. Ali razrešili smo ga – izvan svake sumnje. Isto je bilo i sa ostalima, za koje ne znate. Onaj Vistler, dobio je svoje – i *zaslužio* je to. Zatim, oni momci koji su ubili starog Gatermana. Pa onda, Veral i njegov arsenik. Tranter se

izvukao – ali je to sigurno bio on. Gospođa Kortland – imala je sreće – onaj njen muž bio je pokvareni perverzljak, i porota ju je oslobodila. Nije tu bilo pravde – samo saosećanje. Ponekad nemamo dovoljno dokaza – ponekad se umeša samilost, ponekad ubica uspeva da umilostivi porotu – ovo poslednje se ne dešava često, ali dešava se. Ponekad odbrana ume vešto da predstavi slučaj – ili ga pak tužilac predstavi pogrešno. O da, viđao sam mnogo takvih stvari. Ali... ali...“

Spens preteći mahnu prstom.

„Još nikad nisam video – u *svom* veku – da je nevin čovek obešen zbog nečega što nije uradio. To je nešto, gospodine Poaro, što ne *želim* da vidim.“

„Bar ne“, dodade Spens, „u *ovoj* državi!“

Poaro se zagleda u njega.

„A mislite da ćete to sada videti. Ali zašto...“

Spens ga prekide.

„Znam već šta ćete me pitati. Mogu da vam odgovorim na pitanja i pre nego što ih postavite. Predali su mi taj slučaj. Dobio sam zadatak da prikupim dokaze o onome što se desilo. Sve sam uradio veoma pažljivo. Prikupio sam sve podatke, sve do čega sam mogao da dođem. Sve te činjenice ukazivale su u jednom pravcu – ka jednoj osobi. Kad sam prikupio sve dokaze, predao sam ih svom nadređenom. Nakon toga, slučaj više nije bio u mojim rukama. Predat je javnom tužiocu i sve je zavisilo od njega. On je odlučio da podnese optužnicu – ništa drugo nije ni mogao da uradi – sa takvim dokazima. I tako je Džejms Bentli uhapšen i osuđen, i proglašen krivim. U takvim okolnostima, ništa drugo se nije moglo desiti. A dokazi su ono što porota mora da uzme u obzir. Trebalo bi, takođe, da kažem, da oni nisu nimalo sumnjali u to. Ne, rekao bih da su svi bili potpuno ubeđeni da on *jeste* kriv.“

„Ali vi – niste?“

„Ne.“

„Zašto?“

Viši inspektor Spens uzdahnu. Krupnom šakom zamišljeno je protrljao bradu.

„Ne znam. Zapravo, hoću da kažem, ne mogu vam reći razlog – opipljiv razlog. Usuđujem se da kažem da je poroti izgledao kao ubica – meni nije – a ja o ubicama znam daleko više od njih.“

„Da, da, vi ste stručnjak.“

„Pre svega, znate, nije bio *nadmen*. Uopšte nije bio nadmen. A prema mom iskustvu, ubice to obično jesu. Uvek su tako prokletu zadovoljni sobom. Uvek misle da vas vuku za nos. Uvek su sigurni da su ispali tako pametni. Pa čak i kad se nađu pred sudom i sigurno znaju da će platiti zbog onoga što su uradili, i dalje kao da na neki uvrnut način uživaju u tome. U centru su pažnje. Najvažniji su. Igraju glavnu ulogu – možda po prvi put u životu. Oni su – pa – znate – *nadmeni!*“

Spens je ovoga puta tu reč izgovorio sa izvesnom konačnošću.

„Shvatate šta time hoću da kažem, gospodine Poaro.“

„Odlično vas razumem. A taj Džejms Bentli – on nije bio takav?“

„Ne. Bio je – pa, jednostavno nasmrtno preplašen. Nasmrtno preplašen od početka. A neki ljudi bi smatrali da to znači da je kriv. Ali ne i ja.“

„Ne, slažem se s vama. Kakav je taj Džejms Bentli?“

„Trideset tri godine, srednje visine, ispijenog lica, s naočarima...“

Poaro ga prekide.

„Ne, ne mislim na njegove fizičke odlike. Kakva je ličnost?“

„Ah – to.“ Viši inspektor Spens se zamisli. „Neupadljiv tip. Nervozan. Ne ume da vas pogleda u oči. Gleda vas nekako postrance. Najgore moguće držanje pred porotom. Ponekad povučen, a ponekad prkosan. Besciljno se svađa.“

On zastade i neobavezno nastavi:

„Zapravo, prilično stidljiv tip. Imao sam jednog takvog rođaka. Ako bi bilo šta pošlo naopako, on bi ispričao neku glupu laž u koju niko ne bi poverovao.“

„Ne deluje dopadljivo, taj vaš Džejms Bentli.“

„Oh, i nije. Niko ga ne bi mogao smatrati *dopadljivim*. Ali ne želim da zbog toga završi na vešalima.“

„A mislite da će završiti na vešalima?“

„Ne vidim kako bi to mogao da izbegne. Njegov branilac bi mogao da uloži žalbu – ali ako to i učini, biće to na vrlo slabim osnovama – iz nekih tehničkih razloga, a ne vidim kako bi to moglo da uspe.“

„Je li imao dobrog branioca?“

„Mladi Grejbruk mu je dodeljen po službenoj dužnosti. Rekao bih da je bio vrlo savestan i da je učinio sve što je mogao.“

„Dakle, tom čoveku su pošteno sudili i presudila mu je porota.“

„Tako je. Čestita, prosečna porota. Sedam muškaraca, pet žena – svi časni i razumni ljudi. Sudija je bio stari Stanisdejl. Vrlo pošten – nepristrasan.“

„Dakle – po zakonu – Džejms Bentli nema na šta da se žali?“

„Ako ga obese zbog nečeg što nije uradio, imaće na šta da se žali!“

„Veoma pravičan zaključak.“

„A za njegov slučaj sam *ja* bio zadužen – *ja* sam prikupljao dokaze protiv njega – i na osnovu tog slučaja i tih

dokaza, protiv njega je donesena presuda. A meni se to ne dopada, gospodine Poaro, nikako mi se ne dopada.“

Herkul Poaro je dugo gledao u rumeno, uznemireno lice višeg inspektora Spensa.

„*Eh bien*“, reče on. „Šta predlažete?“

Spensu je očigledno bilo vrlo neprijatno.

„Pretpostavljam da sasvim dobro možete da zamislite šta sad sledi. Slučaj Bentli je zaključen. Mene su već prebacili na drugi slučaj – proneveru. Sve vreme sam činio sve što sam mogao, istraživao sve mogućnosti. I ništa nije urodilo plodom. Ne verujem da bih išta drugo mogao da učinim. Ali ko zna, kod vas će možda biti drugačije. Vi stvari posmatrate – ako mi ne zamerate što to kažem – na neki čudan način. Možda ih tako treba posmatrati u ovom slučaju. Jer, ako Džejms Bentli nije ubio gospođu Makginti, onda ju je ubio neko drugi. Nije mogla sama sebe da udari po glavi s leđa. Vi ćete možda pronaći nešto što je meni promaklo. Nema nika-kvog razloga zbog čega biste se mešali u ovaj slučaj. Đavolski je drsko od mene što vam tako nešto uopšte predlažem. Ali eto. Došao sam kod vas, jer mi ništa drugo nije palo na pamet. Ali ako ne želite da se uplićete – a zašto biste želeli...“

Poaro ga prekide.

„Oh, ali ima razloga. Imam slobodnog vremena – suviše slobodnog vremena. A vi ste me zainteresovali – da, veoma ste me zainteresovali. To je izazov – za male sive ćelije u mom mozgu. A zatim, cenim vas. Mogu da vas zamislim u vašoj bašti, za šest meseci, kako sadite, možda, te vaše ruže – i ne radite to onako vedro kako bi trebalo, jer će vas negde u pozadini misli tištati neka nelagoda, sećanje koje pokušavate da odgurnete, a ja ne želim da se tako osećate, prijatelju. I konačno...“; Poaro se uspravi i odlučno klimnu glavom, „tu su i principi. Ako čovek nije počinio ubistvo, ne treba da ga

obese.“ On zastade i dodade: „Ali pretpostavimo da ju je on, na kraju krajeva, ipak ubio?“

„U tom slučaju, biću vam veoma zahvalan ako me ubedite u to.“

„Dva para očiju bolje vide od jednog. *Voilà*, sve je sređeno. Pozabaviću se tim slučajem. Jasno je da nema vremena za gubljenje. Trag se već ohladio. Gospođa Makginti je ubijena – kada?“

„Prošlog novembra, dvadeset i drugog.“

„Hajde onda odmah da pređemo na stvar.“

„Imam svoje beleške o slučaju, koje ću vam predati.“

„U redu. Za sada su nam potrebne samo osnovne odrednice. Ako Džejms Bentli nije ubio gospođu Makginti, ko onda jeste?“

Spens slegnu ramenima i smrknuto reče:

„Niko, koliko ja mogu da vidim.“

„Ali takav odgovor ne možemo da prihvatimo. Dakle, pošto za svako ubistvo mora postojati motiv, kakav bi taj motiv mogao biti u slučaju gospođe Makginti? Zavist, osveta, ljubomora, strah, novac? Da krenemo od poslednjeg i najjednostavnijeg? Ko se okoristio od njene smrti?“

„Niko nije imao bogzna kakvu korist. Imala je dve stotine funti ušteđevine u banci. To dobija njena sestričina.“

„Dve stotine funti nije naročito velika suma – ali bi u određenim okolnostima mogla biti dovoljna. Pa hajde onda da razmotrimo sestričinu. Izvinjavam se, prijatelju, što sada ponovo prolazim vašim stopama. Znam da ste vi već sigurno sve to razmotrili. Ali ja moram s vama da pokrijem teren koji ste vi već pregazili.“

Spens klimnu svojom velikom glavom.

„Ispitali smo sestričinu, naravno. Ima trideset osam godina i udata je. Muž joj se bavi građevinarstvom i dekorisanjem

– molerajem. On je karakteran, ozbiljan u poslu, bistar momak, nipošto nije budala. Ona je dopadljiva mlada žena, pomalo brbljiva, čini se da je bila prilično naklonjena tetki. Nijednom od njih dvoje nije hitno trebalo dvesta funti, mada bih se usudio da kažem da su im se prilično obradovali.“

„Šta je s kućom? Dobijaju li i nju?“

„Kuća je bila iznajmljena. Naravno, po Zakonu o izdavanju nekretnina, gazda nije mogao da izbací gospođu Makginti iz kuće. Ali sad, pošto je ona umrla, mislim da sestričina ne može da nasledi stanarsko pravo – u svakom slučaju, ni ona ni njen muž to ne bi želeli. Imaju sopstvenu malu modernu kuću koju su dobili od državnog stambenog programa i kojom se vrlo ponose.“ Spens uzdahnu. „Vrlo sam detaljno ispitao sve u vezi sa sestričinom i njenim mužem – razumete, oni su se činili kao očigledno rešenje. Ali ništa nisam otkrio.“

„*Bien*. Hajde sada da popričamo o samoj gospođi Makginti. Opišite mi je – i to ne samo fizički, molim vas.“

Spens se široko osmehnu.

„Ne želite policijski opis? Pa, bila je to žena od šezdeset četiri godine. Udovica. Muž joj je radio na odeljenju metraže u *Hodžisu* u Kilčesteru. Umro je pre nekih sedam godina. Upala pluća. Od tada je gospođa Makginti svakodnevno radila u brojnim kućama u okolini. Kućne poslove. Brodini je malo selo, u koje se u poslednje vreme doselilo dosta ljudi. Nekoliko penzionera, jedan partner u građevinskoj firmi, jedan lekar, i slično. Selo je vozom i autobusom veoma dobro povezano sa Kilčesterom i Kalenkijem, koji je, kako pretpostavljam znate, prilično veliko letovalište, samo je desetak kilometara daleko, ali sam Brodini je još uvek ljupko seoce – oko pola kilometra udaljeno od glavnog puta koji vodi od Drajmuta do Kilčestera.“

Poaro klimnu glavom.

„Kućica gospođe Makginti bila je jedna od četiri zgrade u središtu sela. Tu su i pošta i seoska prodavnica, dok u drugoj kući žive zemljoradnici.“

„A ona je primila podstanara?“

„Da. Pre nego što joj je muž umro, primala je stanare preko leta, ali posle njegove smrti držala je samo jednog, stalnog stanara. Džejms Bentli je stanovao kod nje već nekoliko meseci.“

„Dakle, vraćamo se na – Džejmsa Bentlija?“

„Poslednje Bentlijevo zaposlenje bilo je kod agenta za nekretnine u Kilčesteru. Pre toga je živeo s majkom u Kalenkiju. Ona je bila težak bolesnik a on se brinuo o njoj, i nikada nije mnogo izlazio. Zatim je umrla, a s njom i njena primanja. Bentli je prodao njihovu kućicu i potražio posao. Obrazovan je, ali nema posebnih kvalifikacija ni veština i, kako već rekoh, prilično je neupečatljiv. U svakom slučaju, primili su ga u *Brider i Skatl*. Drugorazredna firma. Mislim da nije bio naročito sposoban ni uspešan. Kad su bili prinuđeni da smanje broj zaposlenih, otpustili su ga. Nije mogao da nađe drugi posao, te mu je ponestalo novca. Uobičajeno je plaćao gospođi Makginti svakog meseca za najam sobe. Ona mu je spremala doručak i večeru, i naplaćivala mu tri funte nedeljno – sve u svemu, sasvim razumna cena. Kasnio je s plaćanjem dva meseca, i bio je već gotovo u bezizlaznoj situaciji. Nije našao novi posao, a ona ga je pritiskala da joj isplati dug.“

„A on je znao da ona u kući ima trideset funti? Uzgred, zašto je držala trideset funti u kući, kad je već imala račun u banci?“

„Zato što nije verovala državi. Govorila je da su joj uzeli dvesta funti, ali da neće dobiti ništa više. Htela je taj novac

da čuva negde gde će joj uvek biti pri ruci. To je ispričala jednoj ili dvema osobama. Novac se nalazio ispod rasklimane podne daske u njenoj spavaćoj sobi – na vrlo očiglednom mestu. Džejms Bentli je priznao kako je znao da se tu krije novac.“

„Vrlo predusretljivo od njega. A da li su i sestričina i njen muž to znali?“

„O, da.“

„To znači da smo se sada vratili na prvo pitanje koje sam vam postavio. Kako je gospođa Makginti umrla?“

„Umrla je dvadeset drugog novembra uveče. Policijski lekar je odredio vreme smrti negde između sedam i deset sati uveče. Pre toga je večerala – haringu, hleb i margarin, a svi se slažu da je obično jela oko pola sedam. Ukoliko je tako bilo i te večeri, onda je, prema nalazu obdukcije želuca, ubijena oko pola devet ili devet časova. Džejms Bentli je, prema sopstvenim rečima, te večeri šetao od sedam i petnaest približno do devet. Šetao je gotovo svake večeri. Po njegovim rečima, vratio se kući oko devet sati (imao je sopstveni ključ) i otišao pravo na sprat, u svoju sobu. Gospođa Makginti je u spavaćim sobama imala ugrađene umivaonike, zbog letnjih gostiju. Bentli je čitao oko pola sata, a zatim zaspao. Nije čuo ni primetio ništa neobično. Sledećeg jutra sišao je niz stepenice i zavirio u kuhinju, ali tu nije bilo nikoga, a ni doručak nije bio pripremljen. Kazao je da je tada neko vreme oklevao, a zatim pokucao na vrata gospođe Makginti, ali mu niko nije odgovorio.

Pomislio je da se ona sigurno uspavala, ali se ustručavao da i dalje da kuca. Tada je naišao pekar, te je Džejms Bentli opet prišao vratima spavaće sobe i pokucao a onda je, kako sam vam već rekao, pekar otišao do susedne kuće i doveo izvesnu gospođu Eliot, koja je na kraju pronašla

telo i izbezumila se. Gospođa Makginti je ležala na podu dnevne sobe. Neko ju je udario nečim nalik na sataru, sa veoma oštrom ivicom. Smrt je nastupila trenutno. Fioke su bile izvučene, stvari razbacane po sobi, razlabavljena daska u podu njene spavaće sobe bila je odvaljena, a skrovište ispražnjeno. Svi prozori su bili zatvoreni i zabravljani iznutra. Nije bilo nikakvih znakova da ih je bilo ko obijao niti ulazio spolja.“

„Što znači“, reče Poaro, „da ju je ubio Džejms Bentli, ili je ona morala sama pustiti ubicu u kuću dok je Bentli bio napolju?“

„Upravo tako. To nije mogao biti provalnik ili lopov. Dakle, koga bi ona verovatno pustila u kuću? Nekog od komšija, ili svoju sestričinu, ili sestričinog muža. Sve se svodi na to. Komšije smo eliminisali. Sestričina i njen muž te večeri su bili u bioskopu. Moguće je – moguće, da je jedno od njih dvoje neprimećeno izašlo iz bioskopa, odvezlo se pet kilometara biciklom, ubilo staricu, sakrilo novac u blizini kuće i vratilo se neopaženo u bioskop. Razmatrali smo i tu mogućnost, ali nismo pronašli nikakvu potvrdu da se to desilo. A u tom slučaju, zašto sakrivati novac ispred kuće gospođe Makginti? Odatle bi ga kasnije bilo teško uzeti. Zašto ne negde duž puta nazad? Ne, jedini razlog da novac bude sakriven na onom mestu gde je bio sakriven...“

Poaro završi njegovu rečenicu:

„Bio bi zato što tu živite, ali ne želite da ga sakrijete u svojoj sobi, niti bilo gde u kući. Zapravo: Džejms Bentli.“

„Tako je. Uvek, svaki put, vraćali smo se na Džejmsa Bentlija. Konačno, tu je bila i krv na njegovoj manžetni.“

„Kako je to objasnio?“

„Rekao je da se seća kako je prethodnog dana isprljao rukav u mesari. Budalaština! Krv nije bila životinjska.“

„Da li se držao tog iskaza?“

„Nije. Na suđenju je ispričao sasvim drugačiju priču. Vidite, na rukavu je bilo i kose – kose umrljane krvlju, a ta kosa je bila istovetna kao kosa gospođe Makginti. To je trebalo objasniti. Tada je Bentli priznao da je ulazio u sobu prethodne večeri, kada se vratio iz šetnje. Rekao je da je pokucao, ušao i zatekao je tamo na podu, mrtvu. Prišao joj je i dodirnuo je, kazao je, da se uveri da je mrtva. A onda je izgubio glavu. Rekao je da se oduvek plašio krvi. Potpuno izgubljen, otišao je u svoju sobu i gotovo se onesvestio. Ujutru nije bio u stanju da natera sebe da prizna da zna šta se dogodilo.“

„Vrlo neubedljiva priča“, primeti Poaro.

„Da, zaista. Pa ipak, znate“, reče zamišljeno Spens, „to bi zapravo mogla biti istina. To nije priča u kakvu bi običan čovek – ili porota – mogao da poveruje. Ali susretao sam se s takvim ljudima. Ne mislim na priču o tome kako se on izgubio. Mislim na ljude koji su suočeni sa zahtevom za odgovornim ponašanjem i koji jednostavno nisu u stanju da to učine. Povučene ljude. Recimo da je on ušao tamo i zatekao je. On zna da treba nešto da učini – da pozove policiju – da dovede nekog iz komšiluka – da učini ono što je potrebno, ma šta to bilo. Ali on zazire od toga. Misli: 'Ne moram ništa da znam o tome. Nije trebalo da ulazim ovde večeras. Otići ću u krevet, kao da uopšte nisam ni dolazio ovamo...' Iza svega toga, naravno, krije se strah – strah da bi neko mogao posumnjati da je on umešan u to. On želi da se drži podalje od toga što god duže bude mogao, te se tako budalasto upliće – do guše.“

Spens začuta.

„Moglo je biti tako.“

„Moglo je“, odvrati Poaro zamišljeno.

„A opet, možda je to samo najbolja priča koju je njegov branilac uspeo da smisli. Međutim, ne znam da li je tako. Konobarica u kafeu u Kilčesteru u kojem je obično ručao kaže da je uvek birao sto za kojem je mogao da sedi gledajući u zid ili u ugao, da ne gleda ljude. On je takav tip – jednostavno uvrnut. Ali ne dovoljno uvrnut da ubije. Ne pati od manije gonjenja, niti išta slično.“

Spens sa iščekivanjem pogleda u Poaroa, ali mu ovaj nije odgovorio – mrštio se.

Dvojica muškaraca su neko vreme sedeli ćuteći.

Treće poglavlje

Konačno se Poaro trgnu i uzdahnu.

„*Eh bien*“, reče on. „Iscrplili smo motiv novca. Pređimo na druge teorije. Da li je gospođa Makginti imala nekog neprijatelja? Da li se ikog plašila?“

„Nema nikakvih dokaza o tome.“

„Šta kažu susedi?“

„Ništa naročito. Možda i ne žele da pričaju policiji o tome, ali ne mislim da su bilo šta prećutali. Kažu da je živela povučeno. Ali to se smatra prirodnim. Znaite, gospodine Poaro, naša sela nisu baš prijateljski nastrojena. Evakuisani građani su imali prilike da se uvere u to u toku rata. Gospođa Makginti bila je u dobrim odnosima s komšijama, ali nije bila bliska s njima.“

„Koliko je dugo tu živela?“

„Osamnaest ili dvadeset godina, čini mi se.“

„A prethodnih četrdeset godina?“

„Nema nikakvih tajni u vezi s njom. Ćerka seljaka iz severnog Devona. S mužem je neko vreme stanovala u blizini Ilfrakoma, a zatim se preselila u Kilčester. Imala je

kuću na suprotnom kraju grada – ali je u njoj bilo vlažno, te su se preselili u Brodini. Izgleda da joj je muž bio tih, čestit, miran čovek – nije često odlazio u kafane. Sve vrlo pristojno i jednostavno. Nigde nikakvih tajni, ničeg što bi trebalo skrivati.“

„Pa ipak je ubijena?“

„Pa ipak je ubijena.“

„Sestričina ne zna ni za koga ko je imao nešto protiv njene tetke?“

„Kaže da ne zna.“

Poaro nervozno protrlja nos.

„Razumete li, dragi prijatelju, koliko bi sve bilo jednostavnije da gospođa Makginti, da tako kažem, *nije* bila gospođa Makginti. Da je bila, kako se to kaže, Tajanstvena žena – žena sa prošlošću.“

„Pa, nije“, reče mirno Spens. „Bila je samo obična gospođa Makginti, manje-više neobrazovana žena koja je izdavala sobe i radila u tuđim kućama. Kao i hiljade drugih žena širom Engleske.“

„Ali nisu sve one ubijene.“

„Nisu. Istina.“

„Pa, zašto bi neko ubio gospođu Makginti? Očigledan odgovor ne prihvatamo. Šta nam ostaje? Nejasna i neverovatna mogućnost da ju je ubila sestričina. Još nejasnija i neverovatnija mogućnost da ju je ubio neko nepoznat. A činjenice? Držimo se njih. Šta kažu činjenice? Ubijena je starija spremačica. Uhapšen je povučen i nabusit mlađi čovek i osuđen za ubistvo. Zašto je Džejms Bentli uhapšen?“

Spens je buljio u Poaroa.

„Zbog dokaza protiv njega. Rekao sam vam...“

„Da. Dokazi. Ali recite mi, Spense, da li su to stvarni dokazi, ili namešteni?“

„Namešteni?“

„Da. Pod pretpostavkom da je Džejms Bentli nevin, ostaju nam dve mogućnosti. Da su ti dokazi bili namerno podmetnuti, da bi se sumnja bacila na njega. Ili je on jednostavno bio nesrećna žrtva okolnosti.“

Spens se zamisli.

„Da. Razumem na šta mislite.“

„Ništa ne ukazuje na to da se desilo ovo prvo. Ali opet, nema ničega što ukazuje ni da nije tako. Novac je uzet iz kuće i sakriven van nje, na lako vidljivom mestu. Da je bio sakriven baš u njegovoj sobi, policija bi to teško progutala. Ubistvo je počinjeno u vreme kada je Bentli šetao sam, što je obično činio u to doba dana. Da li je mrlja od krvi na njegovom rukavu nastala onako kako je on ispričao na suđenju, ili je i ona podmetnuta? Da li se u tami neko očeašao o njega i ostavio mu optužujući dokaz na rukavu?“

„Mislim da je to pomalo neverovatno, gospodine Poaro.“

„Možda, možda. Ali u mašti moramo otići nešto dalje. Mislim da u ovom slučaju moramo otići tako daleko da ni u mašti ne možemo jasno videti put... Jer vidite, *mon cher** Spense, ako je gospođa Makginti samo obična spremačica – onda *ubica* mora biti neobičan. Da – to jasno sledi iz prethodnog. Zanimljivost ovog slučaja ne krije se u ubijenoj, već u ubici. Kod većine zločina nije tako. Obično se ključ zločina krije u ličnosti ubijene osobe. Obično me zanimaju zanemele žrtve. Njihove mržnje, ljubavi i postupci. A kada zaista upoznate ubijenu žrtvu, ona onda progovara, i njene mrtve usne izgovaraju ime – ime koje želite da čujete.“

Činilo se da je Spensu prilično nelagodno.

Kao da je u sebi govorio: „Ti stranci!“

* Franc.: dragi moj. (Prim. prev.)

„Međutim, ovde“, nastavio je Poaro, „imamo suprotan primer. Ovde nagađamo o tajanstvenoj ličnosti – osobi koja se još krije u tami. Kako je gospođa Makginti umrla? Odgovor se ne može naći u izučavanju života gospođa Makginti. Odgovor se krije u ličnosti ubice. Slažete li se sa mnom?“

„Pretpostavljam“, reče oprezno viši inspektor Spens.

„Neko ko je želeo – šta? Da uništi gospođu Makginti? *Ili da uništi Džejmsa Bentlija?*“

Inspektor sumnjičavo promrmlja: „Hm!“

„Da – da, to je jedno od prvih pitanja koja treba rešiti. Ko je prava žrtva? Ko je trebalo da bude žrtva?“

Spens s nevericom upita: „Stvarno mislite da bi neko zveknuo savršeno nedužnu stariju ženu samo da bi nekog drugog optužio za ubistvo?“

„Ne možete, kako se kaže, napraviti kajganu ako ne razbijete jaja. Gospođa Makginti bi, dakle, mogla biti jaje, a Džejms Bentli kajgana. Pa dakle, da čujem, šta znate o Džejmsu Bentliju.“

„Ništa posebno. Otac mu je bio lekar – umro je kada je Bentliju bilo devet godina. On je išao u jednu manju privatnu školu, bio je nesposoban za vojsku, plućni bolesnik, radio u ministarstvu za vreme rata i živeo sa posesivnom majkom.“

„Pa“, reče Poaro, „tu ima izvesnih mogućnosti... Više nego u životnoj istoriji gospođe Makginti.“

„Da li ozbiljno verujete u ono što nagoveštavate?“

„Ne, još uvek ne verujem ni u šta. Ali kažem da postoje dva različita pravca istraživanja, i da ćemo veoma uskoro morati da odlučimo kojim treba da krenemo.“

„Šta ćete vi preduzeti, gospodine Poaro? Kako bih ja mogao da vam pomognem?“

„Pre svega, želeo bih da razgovaram sa Džejmsom Bentlijem.“

„To se može srediti. Obratiću se njegovim braniocima.“

„Posle toga i naravno, zavisno od rezultata tog razgovora, ako ih bude – ne nadam se previše – otići ću u Brodini. Tamo ću, uz pomoć vaših beležaka, što brže budem mogao, pokriti isti teren koji ste vi pre mene pretražili.“

„Za slučaj da je meni nešto promaklo“, reče Spens sa jetkim osmehom.

„Za slučaj, rekao bih radije, da izvesne okolnosti sagledam u drugačijem svetlu od vas. Ljudske reakcije se razlikuju, kao i ljudska iskustva. Sličnost jednog bogatog finansijera sa jednim proizvođačem sapuna kojeg sam poznao u Liježu, jednom prilikom je donela izuzetno povoljan rezultat. Ali nećemo sad o tome. Želim da eliminišem jedan ili drugi pravac od ona dva o kojima sam maločas govorio. A eliminisanje pravca gospođe Makginti – pravca broj jedan – očigledno će biti lakše i jednostavnije od praćenja pravca broj dva. Dakle, gde bih mogao da odsednem u Brodiniju? Postoji li tamo pristojan i udoban smeštaj?“

„Postoji krčma *Tri patka* – ali u njoj nema soba. Možete se smestiti u *Jagnjetu* u Kalavonu, pet kilometara dalje – ili u pansionu u samom Brodiniju. To zapravo i nije pansion, već prilično oronula seoska kuća u kojoj mladi par koji u njoj stanuje izdaje sobe. Mislim da vam“, reče sumnjičavo Spens, „tamo neće biti naročito udobno.“

Herkul Poaro mučenički sklopi oči.

„Ako budem morao da patim, patiću“, reče on. „Tako je suđeno.“

„Ne znam kako biste mogli tamo da se predstavite“, nastavi nesigurno Spens, odmeravajući Poaroa. „Mogli biste da se predstavite kao operski pevač, koji je ostao bez glasa, i mora da se odmara. To bi moglo da zvuči uverljivo.“

„Predstaviću se“, reče Herkul Poaro sa kraljevskim dostojanstvom, „svojim pravim identitetom.“

Spens napući usne.

„Mislite li da je to preporučljivo?“

„Mislim da je *neophodno!* Da, neophodno. Setite se, *cher ami*, protiv nas je *vreme*. Šta znamo? Ništa. I tako je naša šansa, naša najbolja šansa u tome da se pretvaramo da ja znam mnogo. Ja sam Herkul Poaro. Ja sam veliki, jedinstveni Herkul Poaro. I ja, Herkul Poaro, nisam zadovoljan presudom u slučaju Makginti. Ja, Herkul Poaro, promućurno naslućujem *šta se stvarno desilo*. Postoje okolnosti koje samo ja, lično, procenjujem prema njihovoj pravoj vrednosti. Shvatate?“

„A onda?“

„A onda ću, pošto ostavim utisak, posmatrati reakcije. Jer, trebalo bi da ih bude. Svakako, trebalo bi da bude reakcija.“

Viši inspektor Spens se s nelagodom zagleda u čovečuljka pred sobom.

„Slušajte, gospodine Poaro“, reče on. „Nemojte se izlagati opasnosti. Ne želim da vam se išta desi.“

„Ali ako bi se to dogodilo, vi biste izvan svake sumnje imali dokaz da ste u pravu, zar ne?“

„Ne želim da taj dokaz dobijem na najteži način“, reče viši inspektor Spens.

Četvrto poglavlje

Herkul Poaro se s očiglednim nezadovoljstvom osvrtao po sobi. Bila je to prostorija skladnih dimenzija, ali se na tome njena privlačnost završavala. Poaro s gnušanjem iskrivi usta sumnjičavo povlačeći prstom duž police za knjige. Kao što je i pretpostavljao – prašina! Oprezno je seo na sofu, čije su se polomljene opruge pod njim tužno ulegle. Već je znao da ni dve izbledele fotelje nisu u mnogo boljem stanju. Ogromni pas krvoločnog izgleda za kojeg je Poaro sumnjao da ima buve, zarezao sa nešto udobnije, četvrte fotelje.

Soba je bila prostrana, sa izbledelim Morisovim tapetama. Čelične gravire neprijatnih tema visile su nakrivo po zidovima, uz jednu-dve lepe slike u ulju. Prekrivači za fotelje behu prljavi i izbledeli a tepih s nedopadljivim uzorkom pun rupa. Po sobi je bilo razbacano mnoštvo raznovrsnih stvari. Stolovi kojima su nedostajali točkići opasno su se klatili. Jedan prozor beše otvoren i bilo je očigledno da na svetu nema te sile koja bi ga mogla zatvoriti. Vrata su bila privremeno zatvorena, ali to verovatno neće potrajati. Brava nije